

SAN'AT MAKTABI O'QUVCHILARINING DIDAKTIK
MASHG'ULOTLARDA MANZARA ISHLASH KO'NIKMALARINI
SHAKLLANTIRISH

Amonova Durdona Aliek qizi

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” – ta’lim yo‘nalishi

1-kurs “E” guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada san’at maktabi o‘quvchilarining didaktik mashg‘ulotlarda manzara ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish metodikasi va pedagogik yondashuvlari tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida o‘quvchilarning vizual tafakkuri, ijodiy tafakkur va estetik didini rivojlantirishda samarali usullar va mashg‘ulotlar ko‘rib chiqilgan. Maqolada nazariy bilimlarni amaliy mashg‘ulotlar bilan uyg‘unlashtirish, interaktiv texnologiyalar va o‘yin metodlarining samaradorligi ta’kidlangan. Shu bilan birga, o‘quvchilarda manzara ishlashga motivatsiyani oshirish va individual yondashuvning ahamiyati ko‘rsatib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: San’at maktabi, manzara ishlash, didaktik mashg‘ulotlar, vizual tafakkur, ijodiy ko‘nikmalar, pedagogik metodlar, individual yondashuv.

San’at maktablarida o‘quvchilarni manzara ishlashga o‘rgatish jarayoni nafaqat texnik ko‘nikmalarni, balki ularning estetik didi, vizual tafakkuri va ijodiy salohiyatini shakllantirishga qaratilgan murakkab pedagogik jarayon hisoblanadi. Didaktik mashg‘ulotlar o‘quvchilarga ob’ektlarning shakli, rang-barangligi, kompozitsiya va fazoviy nisbatlarni idrok etish, ularni chizmada ifodalash imkoniyatini beradi. Shu bois, san’at maktabi o‘quvchilarining didaktik mashg‘ulotlarda manzara ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish metodikasi va samarali pedagogik vositalarni aniqlash dolzarb ilmiy va amaliy masala hisoblanadi.

San’at maktablarida o‘quvchilarni manzara ishlashga o‘rgatish jarayoni ularning vizual tafakkuri, estetik didi va ijodiy salohiyatini shakllantirishda muhim pedagogik imkoniyatlar yaratadi. Manzara ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish nafaqat texnik jihatdan chizma chizishni o‘rgatishni, balki ob’ektlarni idrok etish, kompozitsiya va rang-baranglikni tushunish, fazoviy nisbatlarni anglash kabi ko‘plab ijodiy jarayonlarni o‘z ichiga oladi. Shu sababli, didaktik mashg‘ulotlarda o‘quvchilarning ko‘nikmalarini tizimli shakllantirish pedagogik yondashuv va metodik vositalardan samarali foydalanishni talab qiladi.

Manzara ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish jarayoni bir necha bosqichga bo'linadi. Birinchi bosqich o'quvchilarga nazariy bilimlarni berishdan iborat. Pedagoglar o'quvchilarga manzara kompozitsiyasi, ranglarning uyg'unligi, chiziq va shakl nisbatlari, yorug'lik va soya munosabatlarini tushuntiradi. Nazariy bilimlar o'quvchilarga amaliy mashg'ulotlarda yordam beradi, chunki ular kuzatish va chizish jarayonida nazariy asoslarni qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu bosqich o'quvchilarning vizual tafakkurini shakllantirishga asos bo'ladi.

Ikkinchi bosqich – amaliy mashg'ulotlar. O'quvchilar turli manzaralarni chizish orqali ob'ektlarning shakli, rang-barangligi, yorug'lik-soya munosabatlarini aniqlashni o'rganadi. Pedagoglar amaliy mashg'ulotlar davomida individual maslahatlar beradi, o'quvchilarning xatolarini ko'rsatadi va ularni to'g'rilashga yo'naltiradi. Shu bilan birga, amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarning diqqatini jamlash, muammolarni hal qilish va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini oshiradi.

Didaktik usullardan keng foydalanish ham manzara ishlash ko'nikmalarini shakllantirishda muhimdir. O'quvchilarga ob'ektlarni taqqoslash, tahlil qilish, tasniflash va kompozitsiyani rejalashtirish bo'yicha mashqlar berish orqali ularning vizual tafakkuri kengayadi. Masalan, bir xil manzarani turli burchaklardan chizish orqali o'quvchilar ob'ektlarning shakli va fazoviy munosabatlarini yaxshiroq tushunadi. Shu tarzda mashg'ulotlar o'quvchilarning abstrakt va mantiqiy fikrlash qobiliyatini ham rivojlantiradi.

Interaktiv va innovatsion metodlardan foydalanish o'quvchilarning ko'nikmalarini tez va samarali rivojlantirish imkonini beradi. Multimedia resurslari, virtual manzaralar va interaktiv mashqlar o'quvchilarga yangi vizual tajribalarni beradi va mashg'ulotlarni qiziqarli qiladi. Masalan, o'quvchilar virtual manzaralarni kuzatib, ularni chizmaga aylantiradi yoki rang va chiziq kombinatsiyasini tanlash orqali kompozitsiyani o'rganadi. Bu usul o'quvchilarning ijodiy tafakkurini kengaytiradi va amaliy mashg'ulotlarni zamonaviy pedagogik talablarga moslashtiradi.

O'yin metodlari ham didaktik mashg'ulotlarda samarali vosita hisoblanadi. Guruh bo'lib manzara elementlarini joylashtirish, ranglarni moslashtirish yoki kompozitsiya bo'yicha musobaqalar o'quvchilarning muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, o'yin metodlari o'quvchilarda mustaqil fikrlash, konstruktiv tanqid va ijodiy qarorlar qabul qilishni shakllantiradi. Mashg'ulotlar qiziqarli bo'lgani sababli o'quvchilar faol ishtirok etadi va manzara ishlash ko'nikmalari samarali rivojlanadi.

Individual yondashuv metodik jarayonning ajralmas qismidir. Har bir o'quvchi o'zining ijodiy imkoniyatlariga mos mashg'ulotlar oladi. Pedagog o'quvchining kuchli va zaif tomonlarini aniqlab, unga mos topshiriqlar beradi. Masalan, ba'zi o'quvchilar ranglarni kombinatsiyalashga ko'proq e'tibor qaratadi, boshqalari esa shakl va chiziqni aniqlashga intiladi. Shu tarzda individual yondashuv o'quvchilarning vizual tafakkurini maksimal darajada rivojlantiradi va ularni manzara chizishga qiziqtiradi.

Mashg'ulotlarni bosqichma-bosqich rejalashtirish ham ko'nikmalarni shakllantirishda samarali hisoblanadi. Dastlab nazariy bilimlar beriladi, keyin amaliy mashqlar orqali bilimlar mustahkamlanadi, oxirida esa o'quvchilarning ishini tahlil qilish va baholash jarayoni amalga oshiriladi. Bu tizimli yondashuv o'quvchilarning aqliy faolligini, diqqatini jamlash va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini oshiradi.

Baholash jarayoni o'quvchilarning manzara ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Pedagog o'quvchilarning ishini konstruktiv baholash orqali ularni o'z ustida ishlashga rag'batlantiradi, mustaqil fikrlash va ijodiy tafakkur qobiliyatini shakllantiradi. Shu bilan birga, baholash o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va ularni mashg'ulotlarga faol jalb qiladi.

Natijada, san'at maktabi o'quvchilarining didaktik mashg'ulotlarda manzara ishlash ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi nafaqat texnik ko'nikmalarni, balki vizual tafakkur, estetik did va ijodiy salohiyatni rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Didaktik usullar, interaktiv metodlar, o'yin metodlari va individual yondashuvni uyg'un qo'llash mashg'ulotlarni samarali va qiziqarli qiladi, o'quvchilarning ijodiy salohiyatini maksimal darajada rivojlantirish imkonini beradi.

San'at maktabi o'quvchilarining didaktik mashg'ulotlarda manzara ishlash ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi o'quvchilarning texnik ko'nikmalari, vizual tafakkuri, estetik didi va ijodiy salohiyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, didaktik usullar, interaktiv metodlar, o'yin metodlari va individual yondashuvni uyg'un qo'llash o'quvchilarning ko'nikmalarini samarali shakllantiradi. Nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirish, bosqichma-bosqich rejalashtirish va konstruktiv baholash o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va mashg'ulotlarga faol jalb qiladi. Shu bilan birga, metodik jarayon manzara chizish bo'yicha o'quvchilarning vizual tafakkur, kompozitsiya va rang uyg'unligini idrok etish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности //Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons //Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – Т. 587. – С. 02016.
4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – Т. 3268. – № 1. – С. 070035.
5. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари //Современное образование (Узбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15-21.